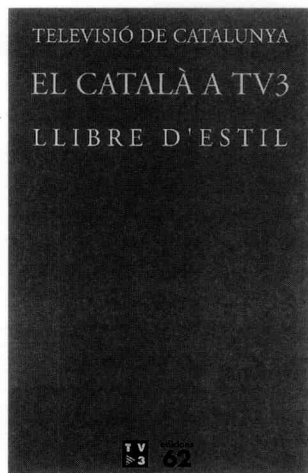

El català a TV3: llibre d'estil

TELEVISIÓ DE CATALUNYA. COMISSIÓ DE
NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA. Barce-
lona: Edicions 62, 1995. 274 pàg.

Autor

Joan Abril Español
Servei d'Assessorament Lingüístic

Un inventari dels dubtes més freqüents

Sempre que tinc a les mans un llibre d'estil em faig les mateixes preguntes: per a què serveix un llibre d'estil?, què hi volem trobar i què hi trobarem?, com hem d'interpretar una divergència en algun punt de la normativa? Per respondre satisfactòriament aquestes qüestions necessitem estudiar cada cas plantejat o proposat; en el cas de TV3, hauríem de reflexionar sobre les particularitats que té l'aplicació del català en un mitjà de comunicació, és a dir, fins a quin punt els usos de certes expressions o termes han arrelat en la societat i fins a quin punt les propostes o recomanacions són fruit d'uns buits normatius o d'una manca de precisió normativa, atesa la gran diversitat de contextos en què es troba diàriament aquest mitjà públic. No és pas l'objectiu principal d'aquesta ressenya fer una anàlisi comparativa de les recomanacions d'aquesta obra amb la normativa: la primera raó és que el llibre d'estil de TV3 va aparèixer al mercat al març de 1995, és a dir, cinc mesos abans que el nou diccionari normatiu i, a més, encara no disposem d'una nova gramàtica normativa, per a l'elaboració de la qual l'Institut d'Estudis Catalans sembla que ja ha començat a posar fil a l'agulla. Del que sí que disposem és de la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana* (I. Fonètica i II. Morfologia). En qualsevol cas, posats a comparar, ho hauríem de fer d'una manera parcial, atès que l'obra que comentem també recull aspectes del català col·loquial,

encara que en un grau menor. Una altra raó és que un llibre d'estil té com a objectiu principal inventariar els dubtes més freqüents i «persistents» entre els usuaris, i no «esmenar» o «substituir» tot allò que ha establert la normativa. Precisament, aquest és un dels aspectes meritoris d'aquest promptuari: el fet que tots els exemples que apareixen en el llibre s'han extret de l'experiència de deu anys de TV3.

Justificació de l'obra

Tal com diu Francesc Vallverdú en la presentació, el resum de fonètica i gramàtica que ha elaborat la Comissió de Normalització Lingüística de Televisió de Catalunya no pretén substituir les obres de referència. El llibre d'estil de TV3 té com a missió cabdal «oferir al comunicador la possibilitat d'una consulta ràpida, ni que sigui a risc de respostes esquemàtiques». Tres són les raons que justifiquen el treball: 1) els errors o els lapsus que es produeixen afecten qualsevol aspecte de l'elocució; 2) la situació del català estàndard és encara inestable, i 3) l'àrea del català central és a Catalunya aquella en què les interferències amb el castellà són més freqüents. Jo encara hi afegiria una altra raó, que és l'agrupament *grosso modo* de criteris lingüístics publicats per l'entitat (*És a dir..., Orientacions lingüístiques, Orientacions lingüístiques per al doblatge*, etc.) per evitar la dispersió i tenir, per tant, en una sola obra un compendi dels dubtes més habituals.

Tractament del contingut

En una ressenya no ens interessa tant el contingut en si com el tractament que es dona a aquest contingut. Com ja es diu en la presentació d'aquesta obra, en general s'ha procurat satisfer les necessitats específiques i habituals de la llengua en l'àmbit de la informació, i, per tant, s'ha dedicat més atenció al català estàndard que no pas al català col·loquial.

Tanmateix, i per fer-nos una idea dels aspectes que conté i que, per tant, tracta, diré que l'obra té qua-

tre grans apartats: els sons (dins dels qual hi ha capítols ben interessants com ara la «pronúncia de topònims i antropònims» o les «particularitats d'algunes l·lengües»), la morfologia i sintaxi, el lèxic (on es fa una classificació d'admissibilitat segons els registres) i l'últim sobre ortografia i abreviacions per a rètols, subtítols i teletext.

A vegades, el tractament de certs aspectes, malgrat ser un llibre d'estil, és volgudament prudent, com a l'apartat 1.1.2, on els autors parlen de la neutralització i presenten una llista de casos en què s'ha de valorar el grau d'arrelament en la parla comuna (*cine, tele, base, òpera, wàter...*). Aquesta llista tan oberta d'exemples, en què no se sap amb claredat l'opinió dels autors, pot desorientar els professionals de la comunicació, que demanen en un llibre d'estil més concreció, més definició, per arribar a la tria d'una solució en alguns mots, per exemple, o la tria de més d'una en d'altres.

Una altra característica que plana al llarg del llibre és la inevitable anàlisi descriptiva dels usos orals, la qual cosa confirma la teoria que la llengua és variable o polimòrfica (per exemple: la vocal àtona del prefix *tele-* neutralitza clarament a *telenotícies* o a *televident*, però no a *telecompra*, *teleservei* o a *teletext*; un altre exemple és la descripció de la *s* de *chromosoma* o *dinosau* com a essa sorda o també sonora).

Pel que fa als enllaços fònics, he de dir que, malgrat l'incert dels comentaris sobre elocució, a l'apartat 1.3 crec que no es pot justificar la distinció de vocals a «Té mà esquerra?». En la clàusula interrogativa, senzillament hi ha una entonació diferent de la clàusula afirmativa «Té mà esquerra» conservant, però, l'elisió.

Encara que a la presentació ja es diu que el llibre d'estil se centra en la difusió del català estàndard, en alguns apartats no es fa cap comentari sobre els registres del català col·loquial, registres que es fan servir sobretot en els doblatges o en programes informals. Per exemple, es diu que *improvitzar* no s'admet en els informatius, però s'hauria millorat en compleció si s'hagués etiquetat com a adequat en nivells informals, com també

L'ús popular de sonoritzar certs mots acabats en *-ssió*, com ara *impressió, expressió, repressió...* Aquesta absència d'informació també afecta altres apartats com ara el 6 (*Errors freqüents en llenguatge oral*): *aiga, ideia, xixanta, moiment, radere...*, o el 8.1 sobre la concordança del verb a *hi han moltes preguntes*. Hem de pensar, però, que potser hi ha raons d'espai que ho justifiquen, o que és un llibre d'estil general que en cap moment pretén substituir les obres específiques que ha elaborat TV3.

L'obra manté el to descriptiu de què he parlat en punts poc tractats, en els quals és fàcil caure en el «doble fons» de l'analogia; és a dir, a les gramàtiques tenim els exemples clàssics d'aquest home, aquest any... a partir dels quals podríem pensar que tant *cent anys, cent hores* com *cent aviadors* o *cent un dàlmates* es pronuncien també sensibilitzant la *t*. Doncs bé, a 2.4. es diu que amb l'ordinal *cent* cal pronunciar la *t* davant els mots *anys, homes i hores*, però sol ser muda en els altres casos: *cent aviadors, cent ovelles, cent u*. També és descriptivista a l'apartat 8.10, en què en certs verbs els autors donen com a possibles tots dos règims, transitiu i intransitiu, com ara l'exemple de *han recorregut la sentència i han recorregut contra la sentència; li encanten les sèries d'hu-*

mor i l'encanten les sèries d'humor.

En algun punt, hi trobo a faltar més concreció, o potser els autors tracten la qüestió amb massa simplicitat, com per exemple a 9.2, en què es diu que «a nivell formal no es practicarà mai la construcció *els hi* amb valor d'*els datiu* ni amb valor d'*els ho, els el, etc.*» En certs aspectes gramaticals, un llibre d'estil demana més precisió, i més encara en aspectes en què la norma i l'ús difereixen tant.

El punt 13.4 («Tòpics, usos impropis o abusius») és una mostra de sensibilitat en l'aplicació dels recursos que té la llengua. Les recomanacions o els comentaris que s'hi fan, però, no s'han de prendre en tots els casos com a bandera del que és correcte i del que no ho és. Per exemple, *pràcticament* és un mot correcte al costat de *gairebé*, o *realitzar* també és correcte al costat de *fer*. En l'únic que insisteixen els autors en aquests dos exemples és en l'ús abusiu i prou.

Llibre d'estil pràctic

El llibre d'estil de TV3 és pràctic per dues raons: l'una és, com he dit abans, el gran nombre d'exemples extrets de l'experiència de deu anys; l'altra és l'interessant índex de matèries, molt fàcil i ràpid de consultar. Per exemple,

gràcies a la implementació de programes d'immersió.

Les experiències descrites en aquesta obra remeten als processos d'immersió duts a terme a Catalunya (que ocupen pràcticament la meitat del llibre), Escòcia, els Països Baixos i Alemanya (Schleswig-Holstein) i tracten tant de la immersió aplicada als alumnes de preescolar i primària com a la immersió tardana aplicada a l'aprenentatge d'adults i l'ensenyament bilingüe.

Força interessant és el llarg pròleg a cura de l'editor, on incideix en la importància dels contactes internacionals i de la interacció entre recercadors i professors, il·lustrant-la a partir de l'experiència finlandesa començada el 1987 amb els programes d'immersió en

tant hi podem trobar la denominació descriptiva d'*errors freqüents en llenguatge oral* com un cas concret d'aquesta llista d'errors (per ex. *extendre, ingenier* o *telèfen*).

No puc acabar aquesta ressenya sense comentar el caràcter didàctic de l'obra, en què els autors han sintetitzat satisfactòriament per als seus usuaris el feix d'observacions que han anat recollint al llarg dels anys de funcionament d'aquest mitjà públic. Una obra, al capdavant, interessant tant per la casuística que acull com per la facilitat de consulta; una obra, però, en la qual desitjaríem veure representat en pròximes edicions si més no l'estàndard de la varietat nord-occidental. En qualsevol cas, només em queda esperar que aquest llibre d'estil, conservant-ne l'essència, sigui objecte dels retocs habituals (supressions, canvis, nous comentaris...) per adaptar-se a les necessitats canviants dels professionals de la comunicació; i és que, per definició, un llibre d'estil no té mai un pletorós final, sinó un bon començament i un seguiment constant de l'ús de llengua que té com a resultat l'irrenunciable capítol de modificacions.

El llibre recull les comunicacions que es van presentar a la Primera Conferència Europea sobre Immersió que es va celebrar a la Universitat de Vaasa (Finlàndia) del 27 al 29 de setembre de 1993. Els textos inclosos en aquest volum no només tracten estrictament dels processos d'avaluació i seguiment dels programes d'immersió aplicats en diferents països europeus, sinó que també volen donar compte de les diferents sensibilitats i enfocaments subjacents a les diferents comunitats lingüístiques implicades en aquest procés.

Així mateix, algunes comunicacions il·lustren com les comunitats de llengua minoritzada poden mantenir la seva llengua o subvertir el procés de minorització

suec per als alumnes de llengua fina de la ciutat de Vaasa. S'hi destaca el paper determinant i la influència positiva i dinamitzadora que varen tenir els programes d'immersió endegats al Quebec i a Catalunya per als promotors de la immersió a Finlàndia.

El model finlandès d'immersió aposta per programes d'immersió total precoç i té en compte els reajustaments i les adaptacions necessàries per a la inclusió en els programes de l'aprenentatge de llengües estrangeres. Així, després de l'aprenentatge de la llengua objecte d'immersió —el suec— s'introdueix la primera llengua estrangera ja des del primer any del currículum escolar, mentre que l'aprenentatge de la segona llen-

Llengua i Ús

Evaluating European Immersion Programmes: from Catalonia to Finland

Laurén, Christer (ed.). Vassa: Vassan Ylopiston Julkaisuja, 1994. 204 pàg.

Autor

Marc Leprêtre